

Pest, aprilis 15-kén 1855.

A „Vasárnapi Ujság“ hetenként egyszer egy nagy negyedréti iven jelenik meg. — Előfizetési díj aprilis—juniusig azaz : 3 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton 1 ft. pp.

A „Politikai ujdonságokkal“ együtt aprilis—juniusig azaz : 3 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton csak 1 ft. 30 kr. pp. — Az előfizetési díj a „Vasárnapi Ujság“ kiadó-hivatalához (egyetemutca 4. sz.) bérmentve utasítandó.

Georgia utolsó királynője.

Regényes életrajz.

Irta P. SZATHMÁRY KÁROLY. *)

I.

— Ah felséges királynő! — valóban szerencsésnek érzem magamat, itt trónod zsámolyánál azon őszinte vallomást tenni, hogy, ha ez ország — akarom mondani, országodba ki lettem volna küldve, hogy annak trónjára a szépség- és nemszületés királynőjét tegyem, a választás ugyan csak reád esett volna . . .

E szavak francziául voltak mondva, s egy fiatal orosz ezredes ajkairól keltek, ki egy keleti fényű estélyen a tolongó sokaság közt legközelebb juthatott ama trónszerű székhez, mellyen Georgia királynéja Mária ült, ugyanaz, kihez az esetlenül és illetlen időben alkalmazott hízelgő bókók intézve valának.

A királyné fenséges alak volt. Elég lesz ha igazolom az orosz ezredes azon szavait, hogy, szépségre is királynő vala, még pedig Georgiában. Tudják-e kedves olvasóim, mit tesz e szó : szépségre elsőnek lenni Georgiában? . . . Ott, hol az emberi tökély bölcsője van, hol a szultánok élő kincsei teremnek? Hol a szem gránát, az ajk rubin, az arc virág? Hol a pihegő keblek és gömbölyű vállak fehérén elvakul a szem, hogy a korom sötét hajtenger éjében viszont nyugalomra találjon. Hova megörülni jön a török lantos, s hol platói szerelmessé válik Szibéria gyermeke? . . . Igen, ifju és szép vala a szerencsétlen királynő! Habokban feltűzött bársony haját, melly hátul önterhe alatt vállaira omlott, elől gyémánt pillangókból összeállított diadém tartá fel, de szépségén kívül ez is volt egyedüli ékessége. Gránát szemeit megvetőn hordá körül, melly kifejezés csak akkor engedett erélyéből, ha néha gyermekeire tekintett, kik nem messze tőle egy kereveten játszottak. Halvány, átlátszó arcán nem lehetett a szenvedélynek egyetlen vonalmát fölfedezni, bár ugy tetszett, hogy néha — egyegy ismerős georgiai főnemesnek megpillantásakor — az örömnök gyenge rezgése rohant át izmain. Gyönyörű ajkai csak pár perczel előbb hasítottaknak tetszettek, s a friss vérpirosság, melly azoknak színét tevő, szinte várata a nézővel, hogy a gondolat-vékony hártya átreped. Termetét vállán megtűzött fekete bársony köpeny fűdé ugy, hogy a különben festői ránczok a szégyen és düh kinaitól sebesen emelkedő keblek alakját s a bűbajos termetet csak gyanítani engedék.

— Valóban uram — válaszolt a királynő — ugy látszik

kénytelen vagyok önnek válaszolni. A körülmények rendkívülsége sokat megfejt, de semmit ki nem ment. Ha ön Európának csak legkisebb műveltségű városát és az ottani szokásokat ismeri, tudnia kellene, hogy bemutatás nélkül egy polgárnőhöz sem illő szólni.

— Ah, Európa! — szép dicső királyné — feledi fölséged, hogy itt Ázsiában vagyunk?

— Oh téved ezredes — Szibériában — vágott közbe éles gúnynyal a királynő. De ön mondá, tehát legyen. Ázsia e tekintetben csak annyiban különbözik a művelt Európától, hogy hol az európai visszalép, ott az ázsiai fejet hajt; hol az európai tisztel, az ázsiai imád, s hol az európai nő elleni illetlenségért vérvével, az ázsiai életével lakol. Ön tette, melly máskor vakmerő lett volna, most lovagiatlan, nemtelen.

— Mentzen ki felséged előtt az elragadtatás és azon fenséggel egyesült szépség, melly mint csörgőkigyó áldozatját lábaihoz bűvölt — szólt elpirulva az orosz ezredes, és társai közé vegyült.

— Nos? — kiáltá azoknak — áll-e a fogadás, nemde beszéltem a büszke, de valóban felséges exkirálynővel?

— Látszik arczodon minő eredménynyel — jegyzé meg netvetve egy rőtkepű alezredes; ugy hiszem nem találta el a hangot. Ha ha ha!

— De mégis szép ez barátim — szólt egy ujdonsült tábornok — ma történt a trón átadása, s már csak amugy beszélhetünk a királynékkal, mint otthon a Borák és Nankákkal. — „Különb e nőt sajnálom; gyönyörű teremtes.“

— És higgyétek el, igazán trónra van teremve — mondá a kísérletet tett Szoltineff ezredes; a mint első felszólításomra reám tekintett, becsületesemre! csaknem térdre ereszkedtem.

— Valóban sajnálandó! jegyzé meg az elébbi alezredes — különben az évi fizetés, mit czár ő felsége számára szánt, még a nagylelkűséget is fölülmulja. Azonban nézzétek férjé; ott közelg a narancsfák között; — én azt hiszem, most is zavaros fővel, — mondják ő felsége XIII. György uramnak e nemes mesterség is többi erényei közé számítandó. — Bámulok, hogy e felséges nő annyira ragaszkodik hozzá; az exkirály tehetlen, s csaknem bűtának mondható.

— Ez szerencsénk — szólt Szoltineff — lett volna csak e nő a király, vagy ne tették volna a főembereknek osztogatott rubelek a nő befolyását férjére semmit erővé, most nem tánczolnánk Georgia trónja fölött. De így is, — ha én ő felségének lennék, e nőt ártalmatlanná tenném. Elhiggyétek, hogy ha emberismeretem nem csal, — e nő képes volna e perczen mindnyájunkat magával együtt légből röpiteni! . . . Csak nézzétek ama villámló szemeket, tajtékzó ajkakat és lihegő kebelt. — Nő-

*) Félreértések kikerülése végett ezután megjelenendő műveimnél nevem előtt P. bötüt használok. Ss. K.

oroszlány ez, mely barlangja előtt kölykeit őrzi, s reszkessen a ki feléje közeleg.

— Nevetséges! — szólt közbe Lazarew ezredes — két kaczér nőcskét kísérem szemeimmal, s e badar beszédnek közbe nem vágthaték. Igen, megvallom, én nevetségesnek találom, hogy Szoltineff barátunk az asszonyokat annyira félelmeseznek találja; még nem is ismertem nőt, kinek tekintete megzavarjon, s ki az enyém előtt ne zavarodjék... Illy kudarcot vallani, egy exkirálynő előtt, kinek e percztől udvari őrségét is katonáink teszik! Pfu!... Én próbát teszek...

— Vigyázz — kiáltá a távozó után Szoltineff — a nő erős citadell, mellynek te csak egy és legkevésbé védett erődjét ismered!...

E közben a termekben folyt a mulatság. — A szép georgiai szüzek vidáman lejtettek, a fészes katonák karjain; égyegy oleánderek által fedett zugban szerelmi sóhajok hangzottak el; itt-ott hosszú asztaloknál bor és kockajáték folyt, más teremben az exkirályt esetlen adomákkal mulattaták tanácsnokai; de a kép árnyoldala is meg volt: a szomorú, inkább kétségbeesett és hona gyalázatát mélyen érző királynő; a hazájok temetésére megjelenni erőszakolt georgiai ifjak néma csoportjai, s egyegy setét arcú főnemes, ki mérgében kardja maroklatát szoritotta és fogait csikorgatá.

Lazarew csakugyan átfurakodott a tömegben, s azon elbizakodott arcátlanossággal, mellyet szemtelen embereknek tiszta tudat ad, hogy tettök nem kerülend számadás elé, a királynőt minden bevezetés nélkül megszólítja:

— Ugyan királyné miért e gyászruha és kebleden az özvegyi fátyol?... Valóban szeretném, ha előttem térdelve láthatnálak, akkor talán bepillantathatnék ama szentek szentjébe, melylyet most ez irigy bársony kebleden elfedez.

— Szemtelen! — kiáltá ültéből felkelve a királynő — ez csak akkor lehetne, midőn te haldokolva feküdnél térdeim előtt.

Nem messze a királynő trónszékétől összefont karokkal állt egy festői öltönyű fiatal georgiai nemes, ki az orosz tiszték tolokodását már rég figyelemmel kísérte s alig tarthatá magát a kitöréstől.

Most azonban előre lépett s azon perczen midőn a királynő szavaira dühössé vált Lazarew kardjához kapott, a vad harcos Georgia fiatal herczegétől Eristawtól érzé megüttetni vállait.

— Csendesesen — szólt amaz komolyan — a többi együtt is elintézhethük.

— Nevedet? — kiáltá a királynő — lázadt indulattal.

— Lazarew — szólt daczczal az ezredes.

— Lazarew ezredes — mondá a királynő — párbajra mint nőnem, — mint királynő még kevésbé hívhatlak, de kérd az Istent, hogy valaha szemeim elé ne kerülj!

Lazarew s a fiatal herczeg eltűntek, de a királynő is távozni készült s botrány miatt a teremben észrevehető zavar lőn.

Az orosz főparancsnok egy távoli teremből sietett előre s a mint a zavar okát megtudta, tiszteletteljes hangon igyekezett a királynőt maradásra bírni. — Uram — szólt nemesen az — nem annyit mint meghódolt királynőnek kellene, de rabnőnél is többet tevék. Mentsen ki uraságod — én távozom.

S valóban oda is hagyá megaláztatása helyét. Az orosz parancsnok hajadon fővel kíséré ki a legalsó lépcsőfokig; aztán visszatért; ő nemcsak katona, de egyszersmind diplomata is vala, ki Lazarew tette feletti roszalását nyíltan kijelenté s az ezredest megdorgálni elhatározá.

A párbaj megtörtént. Lazarew könnyű sebet kapott, de felkötött kézzel is részt vett a mulatságban, kitéve pajtásai boszantásainak, kik a szép királynő boszujával fenyegeték.

Az estély reggelig tartott. Egy ország torának csak hoszszabbnak is kell lennie, mint minő az egyes emberé.

II.

XIII. György gyarló ember volt, kit pár kegyence orránál fogva hordozott s kit gyenge pillanataiban oda lehetett hajtani, hova a fölötte uralgó hatalom akarta.

De ember és férj volt, ki vesztegetések által megközelíthetlen nevéhez még is, mint gyermek ragaszkodott, s ki tudja, nem

fogja-e e kevély, férfitermészetű és honát imádó nő a gyöngé pillanatok színtén felhasználva, az ő fegyvereit érékké tenni arra, hogy férjével a kikényszerített lemondást visszavonassa s népének kihirdettesse, hogy: „ime én, ki eddig az voltam, újra király akarok lenni! s országomat a moszkónak el nem adom.“

S ha ez nem történik is, de XIII-ik György csakugyan élő valóság, ki Tifliszben királyi palotát tart, magát királynak nevezi s gyermekeit úgy hívják, hogy „korona herczegek.“

Szerencsére az élet gyakran üritett élvoharai a derék király erejét igen is kimeríték s minden lehetőség oda mutat, hogy nem fog sokáig élni.

Ez időközben vigalom, hadi mutatványok és lakomák tölték be. Perczre sem szabad Georgia királyának unatkozni! Ha a bacchanaliák nem tetszettek, ott voltak Mars hadisten mutatványai. Kedvéért az egész vidékről csapatösszevonások történtek s Tiflisz előtt egész ütközetek folytak le, vig zene, dörgő ágyúk és ropogó fegyverek zajában, csak hogy a királyt mulathassák. A jó emberek!

A királynő mindezekben nem vett részt; visszavonulva élt palotájában, gyermekeivel és gyermekeinek. Jól tudta, hogy azért még álmai után is hallgatóznak; még saját gyermekeinek gondviselője s dajkája is meg van vesztegetve. Félnie kellett, hogy elcsábítják saját fejét, hogy az szíve akaratát ne kövesse.

Egy napon herczeg Eristawot hívatá, ugyan azt, ki érte Lazarewvel párbajt vívott, hogy e tettét személyesen megköszönje.

A fiatal herczeg megjelent; óvakodva tekintett körül a szobában s midőn meggyőződött, hogy csak ketten vannak a teremben, királynője lábaihoz borult. A hazafi-fájdalmak előnték szívét és elrabolták a hangot ajkairól.

— Eristaw! — mondá a királynő, asztaláról egy gyémánt melltűt fölemelvén — teted nem érdemel köszönetet, tudom nem is vártad azt; az utolsó georgiai férfi megteszi azt az utolsó georgiai nőért; miként ne tenné meg az első, az elsőért?

Eristaw a királynő öltözetének szegélyét vontá ajkaihoz, olly szép és olly boldogító volt a királynő mondása, melly a fölülmulhatlan szépségű ajkakon pergett alá... Vele összehasonlittatni, egy sorba emeltetni!...

— Parancsolj, királynő, véremmel, életemmel! — mondá reszketeg hangon a nemes s viharosan emelkedő férfias keble mutatá, hogy mit mondott nem a phrasis kedvéért vala mondva.

— Eristaw! — folytatá a királyi hölgy — vedd azon est emlékeül e gyémánt tüt. A tü jelentse a sebet, mellyet kaptam, a kő a kebel állapotát, melylyel azt viselem.

— Mit tehetünk érted oh királyném? — kérdé a nemes, résztvevő arczzal s az elfojtott indulatok miatt csaknem fuldokolva.

— Eristaw! — mondá a nő s szemeiből forró könnyük pergett alá. Eristaw! kezdé újra csodásan megváltoztatott hangon, mi közben idegenül nézett körül a teremben — tekints szemeimbe; vésd emlékedbe mit látsz és hallasz s beszéld el azt Georgia népeinek! — Én boldog vagyok!...

Egy pillanatra meg kellett a szilárd hangot szakitnia, hogy forró könyeit, mellyek szép arczain árként omlottak alá kendőjével felfoghassa.

— Igen — folytatá magát összeszedve — én boldog vagyok. A nagy czár bőkezűen látta el konyhám, háztartásomat; férjem vigalmak — és én gyermekeim között élek, kikről a nagy czár szintén gondoskodni fog. Igen — mondá keserű pathoszszal a királynő — meg van ígérve, hogy az udvari nemes apródok közé fognak fölvetetni!... Azért — szólt tovább fölemelt kézzel — a nemzet csendesedjék le és legyen meggyőződve, hogy e szív, ő felsége a czár irányában csupán csak hálával doboghat!

A királynő felemelt kezei, mintegy véletlenül asztalán lévő törére hullottak, mellyet felragadva rövid köszöntés után indultosan távozott belső szobái felé.

Eristaw megkövülve állt ott. Talány volt e nő, ki a kulcsot önmaga nyujtá kezébe, de e kulcs olly titkokat rejthetett, melylyeknek megfejtése a megfejtő életébe kerül.

Alig telt be két hét, midőn a királynő a kormányzótól gyönyörű gyémánt éket kapott a következő sorok kíséretében :
„Asszonyom!

Ön ezelőtt 14 nappal, 10 óra 45 perczkor, palotája kék teremében a következő szavakat hallatá : „A nemzet csendesedjék le és legyen meggyőződve, hogy e szív ő felsége a czár irányában csak hálával doboghat.“

A felséges czár szeretettel fogadja felséged e kijelentését s ez ide csatolt emléket legmagasabb megbizásából és felséged érzelmének viszonzásául van szerencsém átszolgáltatni.“

Ugyan-e napon Tifliszben még más két levél is költ. Az egyik aláírás nélkülit herczeg Eristaw kapá következő tartalommal :

„Uram! Georgia és annak királyi családjaért tenni a felség magának tartja fenn. Vigyázzon ön, nehogy a kormánynak érdekében álljon úgy tenni, hogy azt némelyek megbánják.“

A másikat a főkormányzó bontá föl. Ez Lazarew ezredestől vala és így hangzott :

„Tábornok ur! Ön kémei csak hallanak, de nem látnak; pedig hol nőről van szó, nem két fül, de száz szem sem elég.

Bocsássa meg e megjegyzést főparancsnok ur a kormány és haza iránti érdekeltségemnek. — Lazarew ezredes.

(Folytatjuk.)

Gyöngyök a világtörténetből.

A „Vasárnapi Ujság“ olvasóinak.

Közi : ERDÉLYI JÁNOS.

Bevezetésül annyit kell mondanom, hogy az olvasó itt nem veszi egy a történeteket, mint a világszemmel küzdelmes játékát, hanem úgy mint eseményeket, egyszerűen a tényekhez ragaszkodva, egyes nagy emberek köré csoportosítva, minő Czirus, Themisztokles stb., egészen azon mód szerint, melyet legjobbnak ismer el a mai meggyőződés a népi olvasmányok körül. Ezekbe ugyanis nem való, a mi keblet feszít, tudást zaklat, épen oly kevéssé, mint az üres elmesfuttatás, szeleverdi élcelés. Jelen cikkelyek a régi klasszikus írók szerint tartvák, különösen egyik vagy másik nép és tárgyra nézve Herodot, Szallust, stb. vannak követve. Az időszámításra nem igen van bennök ügyelve, valamint a tömeges adatokra sem, hanem fő az elbeszélés, minden hosszadalmasság nélkül. Ha Isten is úgy akarná, ezekből egy olvasókönyvnek kellene kitelni, mely hihetőleg meglelné azon szerencsét, hogy a nagy közönség által kellő méltánnyal fogadtassék.

Sárospatak, jan. 17. 1855.

Erdélyi János.

Asszírria és Babilónia.

Emlékezünk még a szent történetekből mind a két ország nevére. Ott olvastuk ugyanis, hogy Izrael országot Szalmanaszár, asszírriabeli király rontotta le, Juda országot pedig Nabugodonozor, vagy rövidebben Nabugó, babiloni király.

A régi időben ez a két ország igen hamar lett híressé a többi népek fölött, melyek többnyire meghódítottak nekik. Hazájok az a szép föld vala, mely a Tigris és Eufrát folyók partjain terjed el. — A két országot a Tigris választotta egymástól. Vidékei termékeny gyönyörű vidékek, s úgy hiszik, hogy itt éltek legelőször emberek, s itt volt a paradicsom kerte is.

Asszírria hegyes völgyes ország volt, Babilónia inkább rónaság. Lakosai mindkettőnek vándorló pásztor nép, vallásukra nézve napimádók, de a babilóniak régiebbek az asszírroknál.

Mózes szerint Babilónia volt a legelső birodalom a világon. Nimród, egy híres vadász alapította, hanem időjárával, úgy írják a történetekben, Babilóniát Asszírria meghódítá, s a két nép egy hatalom alatt egygyé olvadt. Ninus király ideje óta, kinek nevével neveztetett, a hajdankor egyik legnagyobb városa, Ninive, mellynek kerülete három napi járó föld volt, lakosainak száma pedig két millió.

Babilon városát Herodot, görög történetirő, ki 484 esztendővel született Krisztus előtt, aképen rajzolja, hogy nincs nála szebben épült város. Formája négyszög, mellynek minden oldala 6 óra járás, így összesen 24 órányi a kerülete. Egy nagy széles árok vízzel teli, veszi körül, aztán kőfal, mellynek széle 50 rőf, magassága 200. E kőfalra pedig helylyel közzel tornyok építvék, s a tornyok tetején olyan tágas tér, mellyen négy lovas kocsi foroghat. A falon 100 ércz kapu. A város közepén foly az Eufrát,

melly azt kétfelé osztja. A közlekedést a két városrész között egy híd tartja fel; a part is ki van rakva kövekkel. A házak magasak három, négy emeletre; aztán egyenes sorban építvék; a mennyi kapu, annyi egyenes utca visz be a folyóig. — De vannak keresztutczái is. A város mindkét részében van egy nagy épület. Egyikben a királyi vár, másikban a templom. E templom mellett áll egy torony, mellynek alja 150 rőf hosszú, s épen annyi széles. — Ezen tornyon van egy más, ezen ismét más, szinte nyolcz torony egymás felett.

Kivül a tornyok falain csigalépcső visz fel; hol padok, lóczák állanak készen, ha valaki le akar ülni. — A legmagasb tornyban van egy kápolna. Benne szépen vetett ágy, és mellette arany asztal. — Van egy más kápolna is alább, ebben arany oszlop, a mellett ismét asztal, polcz és szék, mind aranyból. — A kápolnán kívül egy arany oltár, és ismét egy más oltár, mellyen öreg barmokat áldoznak, mert az arany oltáron csak szopósokat szabad megáldozni.

Ninus után Asszírria és Babilónia felett egy nő, Szemiramis, uralkodott. — Ezen királyné sorsa igen csudálatos. Mondják, hogy mint kis gyermek, anya nélkül sziklákon hagyatott, hol sokáig galombok hordtak neki enni. Neve, Szemiramis, hegyigalambot jelent épen azért. Utoljára anéig ráakadtak a hegyben legeltető pásztorok, és bevitték a király fő juházmesteréhez, ki maga gyermektelen levén, a kis árva leányt örököséül fogadta.

Megnővén a leányka, Menon felesége lön, ki Ninus hadvezére volt. Menon annyira becsülte Szemiramist, hogy mindenben kikérte tanácsát. Egyszer, mikor Ninus király Baktra városát ostromolná, Menon nem boldogulhatván, feleségét hívá a táborba, hogy segítene rajta. — A nő azonnal férfiruhába öltözött katonának; megvizsgálá a falakat, és a legbátrabb vitézekkel személyesen rohant az ellenségre; bevette a várost, és vele Ninust tömérdek kincsnek tette urává. A király most igen belé szeretett a vitéz és szép asszonyba, min annyira megszorodék Menon, hogy bánatában megölte magát. Szemiramis pedig Ninus felesége lön; s így jutott uralkodásra.

Azonban Ninus halála után fiának, Niniásnak kellett volna uralkodni. De látván Szemiramis: minő kevés esze van a fiúnak, egyet gondola megint; férfinak öltözni, királynak adni ki magát, és a fiu helyett uralkodni. Ugy is lön; mert a fiut asszonynak öltöztetvén, eldugva tartotta a királyi várban.

Sok ideig ment ez, de utoljára mégis kitudódott. Beszéli ugyanis, hogy egyszer lázadás kezdődött, épen mikor Szemiramis levetvén a férfiruhát, titkos szobájában volt asszonyi öltözetben. A lármára, zörejre ő is kiszaladt, hogy a népet lecsendesítse; s magán felejtvén női öltönyét, és haja is fel levén bomolva, a nép ráismere. Mindnyáját annyira elfogá a bámulás, hogy a lázadó zaj azonnal megszűnt, a csudálkozás közönséges volt. Most nagy tetszéssel üdvözlé Szemiramist az egész népség, a mint hogy azután még sokáig uralkodott; hanem mig egyszer Indiába járt, a gyáva Niniás összeesküvést koholt ellene mellynek nem birván tovább ellenállani, lemondott az uralkodásról.

Szemiramis azonban igen nagy hirűvé lett és maradt mindig Babilon népeinél. Minden nagy dolgot, ha nem tudták eredetét, neki tulajdonítottak. Harczos természetű asszony: nevelte a birodalmat, szépíté, az ország fővárosává tette Babilont; azt tartják, hogy a *függő kerteket* is ő építtette volna. Ezek magas falakra voltak felalkotva olyformán, hogy függeni látszottak a levegőben. Négy roppant domb volt egymás fölé emelve, meg rakva földdel annyira, hogy benne a legmagasb fák is gyökeret verhettek. — Később Babilon többször meg lön hódítva, elpusztitva, jelenleg alig van nyoma nagyságának fényének.

Ninivé romjaira ezelőtt néhány esztendővel akadtak, és sok régiséget hoztak el belőlök a francziák Páris gyűjteményeibe.

Egyiptom.

Mint Babilont, hasonlóképen a szent történetekből ismerjük e nevet, a hol is meg van írva, hogy mikor Jákób egész háza népestül Egyiptomba költözött, József, az ő fia, olyan előkelő rangú és hatalmas ember vala, hogy atyját testvéreivel együtt táplálá az éhség idején. Ugyancsak ezen ország királya volt Faraó, ki terhes szolgálattal gyötörvén, elakará fogyasztani Iz-

rael népét, mignem Mózes csudálatosképen szabadította ki a szolgaságból.

Több ezer esztendeje már, hogy olvasnak Egyiptomról a történetekben; nála egy sincs nevezetesebb a régi országok, népek között. Fekszik Áfrikában, melly mitőlünk délnek esik a Földközi tenger tulsó partjára.

Egyiptom határai: észak felől az említett tenger; keletre a Vöröstenger és Ázsia, melylyel a suezi földszoros köti össze nyugotra sivatag puszták; délfelől olyan országokkal szomszéd, mellyeknek lakosai szerencsén fajta népek.

Az egész országot egy völgynek lehet tartani, mellyen végig foly a Nilus vize déltől éjszakra, mignem a Földközi tengerbe ömlik. E folyó minden évben kiárad, s Egyiptom ezen kiáradásnak köszönheti termékeny voltát, mert az egész országban igen ritkán esik eső; nedvesség nélkül pedig terméketlen a föld. Nilus vize már nemcsak nedvesíti a tartományt, hanem kövér iszappal borítván el földét, alkalmassá is teszi gazdag tenyészésre.

Millyen áldott földre lehet Egyiptomnak, abból is megtetszik, hogy régente, József korában, két jó esztendő termése elég volt hét szük esztendőre. — Gabonán kívül termett Egyiptomban mindenféle pálma és olajgyümölcs; ma már pamut és czukor is. Nevezetes volt hajdan a „papyrus“ nevű vízi növény, mellyre irni szoktak. Hasznos házi és vad állatai, névszerint a szarvas-marha, ló, tevé, úgy szinte oroszlán, tigris, nagy krokodilok, vizilovak. E két utolsó a Nilus folyóban.

De híres volt Egyiptom népe is hosszú idők óta. Sok mesterség, tudomány, fölfedezés ment innen más országokba. Régi lakosai elenyésztek ugyan, de még ma is csudálkozunk azon nagy műveken, mellyek utánok maradtak. Illyen művek a *gulák* (pyramisok) mellyekből hírszerint mind e mai napig áll negyven.

A gula négy oldalú építmény, fölfelé mindig keskenyedő, mikor a legtetején hegyes csucsból végződik. Oldalai a világ négy tájékára néznek. Szokás volt rakni mészkőből, de téglából is. A legnagyobb gula régen nyoczszáz lábnyira emelkedett a levegőbe; ma sok homok verődött bár töve közé, mégis hatszáz lábnyi magas. E gulákat, úgy tartják, Kheops király építteté, husz esztendeig dolgoztatván rajtuk százezer emberrel, hogy temetkező helye legyen családjának. Az előtte élt királyok pedig sziklákba vágatták sirjaikat Thébe környékén.

Ezen sírboltokban még ma is találni régi holttesteket. Az illyen holttestek neve *mumiák*; arczok rendesen ép, színök barnás sárga; megismerhetni rólok, hogy a régi egyiptomiak nem voltak szerencsének. Ők ugyanis bebalzsamozták halottaikat; hogy testök el ne rohadjon; ezt a mesterséget annál több vallásos tisztelettel üzték, mivel olly hitben éltek, hogy a halott végkép a temetőben marad, s ha bebalzsamoztatik, jobban lesz dolga.

Az *obeliszkek* szinte híres emlékek. Ezek négy oldalú oszlopok, mellyek alulról fölfelé aprónként vékonyodván, csucsként hirtelen kis gula formába fut össze; magasságuk száz, százötven lábnyira is terjed, egy darab kemény kőből leginkább granitból vannak kivágva. Ezen oszlopok oldallapjai teli vannak szent feliratokkal vagy *hieroglyphekkel*. A legrégebb feliratok nem betűk voltak, hanem állatok, emberek képei, egymás után sorolva, miket tudni kellett olvasni, de ezen írást az idők folytán elfeledék s csak legujabban találták ki a módját olvasásának.

Nevezetes a mai napig fenálló két *Memnon*-szobor, mindkettő egyegy darab kőből készülve, 61 lábnyi magassággal. Egyik felől azt hitték a régi világban, hogy napkeletkor megszokott zendülni, kedves hangokat adni; azért sok utazó itt várta be a hajnalt, de zenének semmi hírét nem hallotta.

Csudálatos nagy omladékok látszanak Moeris tava partján. Ugy mondják, hogy ezek a híres *labyrinth* romjai. Ez ollyan roppant épület vala, mellyben a szobák és folyosók nagy száma miatt könnyen eltévedt az ember. Innen labyrinth, magyarosan tömkeleg, a neve minden ollyan helynek, a hol nehéz kitudni a járását kelést. Herodot, régi történetíró, ki görög volt, jegyezte fel róla, miszerint a labyrinth olly nagy, hogy Görögország valamennyi épülete sem került annyi költségbe, munkába.

Állott pedig ez tizenkét fedett udvarból, mellynek kapui egymással átellenben voltak; hat éjszakra felé, hat délnek, s az

egészet kőfal övezé. Szobái kétfélek valának; földalattiak, és felettiak; összesen háromezer, alul is ezeröttszáz, felül is. A felsőket láthatni, de az alsókat elzárva tartják, mivel úgy hiszi a nép: bennök vannak elzárva a meghalt királyok és szent krokodilok. Udvarból szobákba, szobákból termekbe, járhatni szakadatlanul. Az épület négyszögletű volt, s mindenik oldala 650 lábnyi hosszú. Egy szögleten, hol a labyrinth végződik, 40 öles gula áll, bevésve állatképekkel; belsejében lejárás van a föld alá.

Volt még az Egyiptomiaknak egy csudálatos szerkezetű faragott képök kőből. Ez az úgynevezett sphinx, melly oroslántestet ábrázola ember vagy állatfejjel. Van *sphinx*, mellyen ember, kos- vagy sas-fej látható. Ezek jelentése különböző, de ha királyt jelentett a *sphinx*, mellé íratott a neve.

Régi Egyiptom legnagyobb városa volt *Thébe*, a Nilus két partján; kerülete tizenhat óra járás. Vala pedig rajta száz kapu. Lakosai a világ legrégebb városának tartották. Különösen volt benne egy templom, vagy palota, mellyet óranegyedbe telt megkerülni. Főterme 318 láb hosszú, és 159 láb széles. Falai 100 láb magas, 24 láb vastag, és volt benne 134 roppant szobor, mellyek közül egynek lapos tetején száz ember könnyen elállhatott.

Ezenkívül termei és csarnokai képekkel rakvák, mellyek színe ma is ragyogó élénk. Drága kövek, arany, ezüst, elefánttetem butorok ékesíték belsejét. Látni lehet a falakon mindenféle ábrázolatokat, hadak-, ünnepek-, áldozatokkal. És mind e roppant nagyság összedől; Kambizes és utána a persák mintegy száz esztendeig dulták e felséges épületeket, mégis elég bámulandó maradt belőlök az utóvilágnak.

Egyiptomban az a törvény volt, hogy ki a hol született, ott maradt. A papok és katonák gyermekei hasonlóan lettek papok és katonák, s ezekből állott a nemesi osztály; a kik ide nem tartoztak, a nép osztályába valók voltak, s a földművesnek, pásztoroknak fia is lett földműves és pásztor ezer iziglen.

A papok jártasak voltak ugyan művészet- és tudományban, de nem ismerték az egy igaz Istent, és pogány vallást tanítottak. Ők viselték a legtöbb hivatalokat.

Régi Egyiptom legelső királya talán *Ménész* volt; legutolsó *Pszammenit*, ki alig ült félesztendeig székében, már a perzsa király, Kambizes, foglya lön. Az elhatározó csata után egyenesen a főváros ellen, melly akkor Memfis vala, menván a győző Kambizes, parancsolá, hogy Pszammenit és az előkelő egyiptomi foglyok ülnének az ut mellé sorban. Az egyiptomi előkelők sorba ültek az ut mellé, mikor elvezeték előttök az egyiptomi hajadonokat, s köztök Pszammenit leányát is.

Ezen uri leányok szolgálói ruhába voltak öltözködve, korszót vivén, mint rabnők, kezeikben. Gyermekeiket ekkép látva, kezdenék jajveszékelné a fogoly egyiptomi urak; csak Pszammenit néze merőn és némán a földre. Ezután a fogoly ifjak, szinte kétezeren, közöttök a király fia, hozattak elő, mindegyiknek a nyakán kötél, és száján kötőfék, s vitetének halálra Kambizes parancsából. A mint láták az egyiptomiak; hogyan vesztik el fiaikat, keserves jajgatásban törtek ki, csak Pszammenit néze merőn és némán a földre. Épen midőn az ifjak vesztőhelyre vitetének, egy öreg ember, közel ismerős barátja Pszammenitnek, jöve oda, ki mindenéből kipusztulva, mint koldus kéregete alamizsnát a katonáktól.

Alig hogy ezt meglátá Pszammenit, elkezdte legott sirni, s nevéen szólítván barátját, maga fejét verni. Ez esetet meghalván hirmondótól Kambizes, illy kérdést intéze Pszammenithez: miért nem sirtál, midőn leányodat inségben, fiadat halálra menni láttad, most pedig sirsz, jajgatsz e szegény koldus látására, ki nem is rokonod? Pszammenit pedig válaszola: „nagyobb az én családi szerencsétlenségem, mint hogy sirni tudnék rajta. Barátom nyomorusága megérdemli a könyvezést, mert gazdag állapotból jutva szűkségre, élte fogytán lett belőle koldus.“ — Ezt hallván Kambizes és a körülte lévő perzsák, elszomorodának; Kambizes is meglévén illetődve, parancsolá, hogy Pszammenit hozassék elő, s fiát meg ne öljék. De a kegyelem már késő volt, mert a királyfi első vérzett el a szerencsétlen áldozatok között, hanem Pszammenitet barátsággal fogadá Kambizes s rajta ez időben nem esett méltatlanság.

(Folytatjuk.)

II. Sándor czár.

Miklós czárnak folyó évi márczius 2-án bekövetkezett rögtön halála után, annak legidősb fia Sándor foglalá el az orosz birodalom trónját. E férfi az, kire most a világ szemei függesztvék, ki hivatva van ama nagy munkát befejezni, melly évek óta tartja forrongásban Európát s mellyet boldogult atyja ohajtott célhoz nem vezethetett. Világbéke vagy világháboru!

— mellyik legyen a mai nemzedék osztályrésze, ennek eldöntése leginkább az új orosz czár akaratától, elhatározásától függ.

II. Sándor 1818. april 29-én született, tehát épen most éri el életének 37-dik évét, most van legszébb férfikorában. 1841 óta házasságban él Mária hesseni német hercegnővel, kitől eddig öt gyermeke van, u. m. Miklós, Sándor, Vladimir, Elek és Mária. Különben a czár eddigi életéről kevés lett köztudomásúvá. Miklós czár halála után bebizonyult, hogy Sándor az utóbbi 10 év alatt atyja politikájába teljesen be volt avatva s kormányrendszabályaiban folytonosan részt vett, úgy hogy azon vélemény kezdett lábra kapni, mikép az új czár is a réginek utján fog haladni. Fiatalkoráról beszélik, hogy beteges, gyenge testalkata sok gondot okozott szüleinek, minélfogva órákig tartó katonai gyakorlatok, lovaglás, vivás, az év legridegebb szakáiban tett gyors és hosszú utazásokban gondolá Miklós czár fellelhetni a gyógyszer fia számára, hogy legyen belőle ember és olly hatalmas uralkodó, mint ő volt. A roppant erőfeszítések, bár egyidőre alább kelle velök hagyni, végre még is megtermék gyümölcsüket, s edzett férfiuvá teremték a nagyherceget.

Lelki tulajdonságait illetőleg az volt a hirtelenség, hogy Sándor czár szelid természetű, mit gyakran nem örömet látá atyja, kiről mondták, hogy nagyobb szeretettel is viseltetett szilajabb természetű másod-szülött fia Konstantin iránt. Sándor szelidségéről s érzékeny természetéről többször közöltettek egyes

bizonyságok s ennek jelét már trónralépése óta is adá, mint a következő esemény tanúsítja:

Egy sz.-pétervári tudósító azt írja többek között az új czár jellemzéseül, hogy ő felsége márczius 5-én összehívá a téli palotába a senatus minden tagjait, a katonai nevelő-intézetek minden törzstisztjeit, a tanító tiszteket és a tancsapatok őrmestereit, hogy ott meghallják a katonai tanintézetekhez szóló napiparancsot. — A mint a czár belépett a terembe így szóla a gyülekezethez: „Uraim! azért kívántam mindnyájok idejöveteletét, hogy önöktől, mint eddigi főnökök, búcsút vegyek. — Hat évig voltam önökkel, s ez idő alatt sok tiszta örömet szereztek önöknekem. Mindnyájan itt vannak önök, szívemben.“ Azután elkezdé fennhangon olvasni a napiparancsot, de nem sokára, midőn azon helyhez érkezett, melly az intézetek irányábani viszonyát hozta emlékezetében, könybe lábadtak szemei, s később a zokogásig elérzékenyült. Az egész teremben minden szem könnyezett. Azon helyen, hol Rostowzoff segéd tábornokról szól a napiparancs, jobbját nyújtá a czár a tábornoknak, mellyet az csókkal illete. Ekkor félben szakítá az olvasást, Rostowzoffhoz fordult, átkarolta s megcsókolá érzékenyen. — Miután elolvasta az egész napiparancsot, könyezve csókolá meg a senatus tagjait, s a kadétiskolai igazgatókat. Midőn a pultavai kadétiskola igazgatóját megcsókolá, így szóla hozzá: „Adja ezt át tanítványainak.“ — Azután az őrmesterekhez fordult e szavakkal: „Ide jöjjetek hozzám, ide énhozzám!“ ismét

II. Sándor czár.

könybe lábadt szemekkel ezt mondá nekik: „Szeresetek engemet gyermekeim! s legyetek öröme császártoknak — mint akkor szerettetek és örömemre valátok, midőn főnökök voltam. Emlékezzetek közös atyánkra és jóltevőnkre. Én megáldlak az ő és magam nevében.“ Ezen szavakkal a legközelebb álló két kadét fejére tette kezeit, a midőn mind előrohantak s könyeikkel áztatva csókolták a császár kezeit, a ki többek homlokát megcsókolva monda: „Szeretnék mindnyájatokat össze-

csokolni, — adjátok át társaitoknak.“ Ezután a czár a mérnök-
kar iskolájához szóló napiparancsot olvasá fel, s azon helyen a
hol Szebasztopol dicső védelméről tesz említést, így szóla köz-
be: „Igen, valóban dicső!“ Néhány a jelenvoltakhoz intézett
intő szó fejezé be az ünnepélyes jelenetet, mellynek benyo-
mása nem egy hamar fog elenyészni Oroszországban.

Dab helység (Pest-Solt megyében) mezőgazdasági tekintetben.

Munka alatt levő „Mezőgazdasági statistikám“ ügyében e
lapok 7-ik számában kitűzött kérdő pontokra való feleletre nyil-
vánosan kértem fel minden lelkes ügybarátot, különösen a köz-
ségeket. Mint egy részről jelét hazafiúi igyekezetem méltányos
fogadtatásának, más részről kettős tanubizonyosságát annak, hogy
közföldmives népünk közt az értelmesség s a saját foglalkozását
érdeklő tudományosság szeretete napról napról örvendetesen
ébred: azon hazafiúi örömmel közlöm az alább következő
levelet, mellyel kitűzött kérdéseimre egy közföldmives polgár-
társam sajátkezűleg írva intéz hozzám, mellyet kebelem édesen
érez, midőn látom, hogy édes hazánk közügyében az egyszerű
polgár is szívesen megértett s az eke szarván feltörött kezébe tol-
lat ragad, hogy tudományyal is segítsen a kedves hazán. A
levél tartalma következő:

„Igen tisztelt szerkesztő ur! A „Vasárnapi Ujság“ 7-ik számá-
ban megjelent „Magyarország mezőgazdasági statistikája“ ügyében
minden ügybaráthoz nyilvános felszólítása t. ez. uraságodnak.
Én ezt látván, ki minden hasznos irodalomnak magam csekély-
sége szerint pártolója vagyok, gyenge tehetségemhez képest:
de helyzetünknek valódi igaz állásában kívánom elősorolni álla-
potunkat.

Az 1-ső pontra felelet: *Dab* tiszta magyar helység Pest-
Solt megye felső szélén Dömsöd helység tözsomszédságában feks-
zik. Itt megtörtént a tagosztály, vagy inkább csak rendezés
1842-ben, úgy a legelő- elkülönzés is. De egyik sem egészen
kielégítő módon; mert a közbirtokosság a legelő részből egy
keresztbe menő dombosabb részt hasított ki magának, melly
által a különben is Duna árja által gyakorta elborított többi le-
gelőn, hol a kisebb közbirtokosokéval mostanáig is együtt jár-
nak marháink, nagyon akadályozva van a legeltetés. A földek
még három vetőnyomásra vannak felosztva. Ezt ugyan tagosz-
tálykor maga kívánta így a község; és csak most látja, sőt
nagyobb rész még később fogja belátni, hogy milly sokkal hasz-
nosabb lett volna a valóságos tagosztály. Azonban noha a gazda
nem maga rendelkezhetik trágyázott ugarja fölött, mivel a köz-
ség az ugart marhalegeltetés kedvéért fen szokta tartani, és sok-
szor arra az időre, mire szántani kell, a föld kiszárad; mégis
lehet mondani, hogy határunk, melly az urbéri szabadság előtt
csaknem haszontalan homokos volt, most, kivéve némely hanyag
ember földjét, olly mivélés alatt áll, hogy a termelésben mus-
trája lehet a környéknek. Főkép némely egyes gazdák ama jó
Vidacsféle vasekkel, vasfogásokkal való jó mivélés után szün-
telen trágyázott földeiken egész kielégítő boldog aratásokat
látunk. — Széna termésünk igen kevés. Feliből szoktunk szénát
takarítani két három mérföldről. Kaszáló rétjeink a soványabb
és vízjártabb részen, a legelőnk mellett, jutottak ki. — A köz-
birtokosok gazdasága leginkább szénatermesben áll.

2-ik pontra: A közbirtokos uraknak külön erdőségek van.
A községnek nem tartoztak erdővel; mert az urbarium szerint
a lakosságnak külön voltak öröktől fogva birt szigetkertjei,
mellyektől évenként rendes szigeti földbért 60 pftot fizettünk.
Azonban ezen fizetés nem öröktől fogva való, mert csak 1770
után kezdette azt el fizetni bizonyos Hajós György nevű árendás;
mint azt a helység irományai bizonyítják.

Jegyzés: Ezen szigeti részek nem sessió után vannak már
most; bár a régi időben házsám szerint voltak elosztva: hanem
mivel szabad adásvevés divatozott, most már kiki annyit bir,
mennyit vehetett. Még a szomszéd környékbeliek is vehettek a
helység előljárodinak befolyásával.

3-ik 4-ik pontra nincs felelet.

5-ik pontra. A vetőnyomás három: egy őszi, másik tavaszi,

harmadik ugar. Kaszáló rét külön van; kenderföld ismét külön.
Tiszta buza nem terem, kétszeres is kevés: hanem a rozs igen
jól diszlik; zab, árpa szinte kevés, kukoricza és krumpli
több.

6-dik pontra. A cseléd esztendeje újévkor kezdődik. Egy
évre a béresek bére 100, 120—130 váltó forintra szokott fel-
menni, szolgálóké 70—80 váltó forint. A napszámos: kuko-
riczakupás volt tavaly 36—45 váltó krajczár; kaszás 1 ft 15—30
krajczár, mindenik tartással értve, tartás nélkül pedig 2 váltó
forint.

7-ik pontra. Az aratók szabad alku szerint vannak. Legkö-
zönségesebben az ősiből 12-ik, a tavasziból 11-ik az aratóé él-
mezés mellett. Élelmezés nélkül 9-dik kévét kapják. A részt a
gazda elnyomtatja ugyan de ezért az arató ismét kaszálni szo-
kott. — A nyomtatás és cséplés egygyel följebb megy. Cséplő-
gép nálunk, vagy környékünkön még nincs.

8-ik pontra. Egy 1200 □ öles hold föld évi árendája 8—9
legföljebb 10 váltó forint szokott lenni, — Örök áron 80—100
pengő forint az ára, például: van nálunk 64 házas zsel-
lér; mindegyiknek adatott a regulatókor egy-egy darabka
föld, u. m. 969 □ öl szántóföld és 334 □ öl kaszáló: egy illy
rész ezelőtt mig dézma volt 35 váltó forinton kelt, dézma eltör-
lés után 50 pft, azután 60—80 lett az ára, most pedig 100 pengő
forint, s csak úgy lesik, hogy valaki kimondja, hogy földé eladó.
Ezen földeket nem hagyják ugarnak, mégis jók, mert trágyáz-
zuk ám! és épen azért olly drágák. Már ezekből sokat a jobb
gazdák birnak, nekem is van épen négy. A belső funduson egy
váltó forint az üres földnek minden □ öle. — A gazdák sessiói
mivel ugarnak hagyatják belőlök mindenkor egy vetőnyomás,
noha egy fertály sessió áll 6 $\frac{1}{2}$ hold szántó, 3 $\frac{1}{4}$ hold kaszáló, és
2 $\frac{1}{4}$ hold legelő, azaz összesen 12 hold illetőségből, még is ol-
csók; mert illyen fertály sessiónak 400—500 pengő forint közt
van az ára.

9-ik pontra. A feliből való szántás nagyon divatozik. — A
szántóé szokott lenni az adón kívül minden teher. Ez megszántja
a földet, a maga magjával beveti, learattatja; az arató rész kö-
zösből megy ki; aztán akár mennyire legyen is a föld, a hely-
ségben levő szérüs kertbe behordja a termést.

10-dik pontra. A marha-tenyésztés nálunk igen rosz lábon
van; mert a mint fentebb említettem, a rosz szabályozás ezt
nagyon akadályozza. Hozzá járul még ehhez, hogy az árvíz által
gyakran rongált és beiszapolt legelőn, kivált a fejős marha meg-
metyelyesedik s le is romlik; ha csak a kinek valami kevés lóhe-
rés földje van, ollykor azzal nem segít az élelmezésén. De itt
meg kell említenem, hogy *Dab* helység szép belső telkekkel birt
a rendezés előtt, mellyek sok szép gyümölcs-termesztésre és ve-
teményekre alkalmasan használt kerti földek voltak: hanem a
rendezéskor a közbirtokosság ezeket a lakosságtól sajnálván,
azoktól őket az uriszéken elűttette s 72 hold belsőség helyett ki-
adott a lakosságnak 34 holdat. A nagyméltóságú helytartótanács
figyelembe vevén a községnek ezen dolog iránt való panaszát, az
elfoglalt belsőségeket 1845-ben a nemes megye utján visszaitél-
tette; de ez ítélet végre nem hajthatott, s az ügyet mostani
felséges Uralkodónk kegyelmes hátirata, a majd felállítandó ur-
béri törvényszékekhez utasította, melly uton ha földünk vissza-
kerül, a jobbérzésű gazdák már előre a nyári istállózat, és így
a jószág-tenyésztést olly módon akarják felkarolni, hogy vala-
mint a termelésnek, úgy a tenyésztésnek is mustrái legyenek e
tájékon. Alig várják, hogy herést alakithassanak.

11-ik pontra nincs felelet.

12-ik pontra. A szőlőt *Dabon* igen kevés gond alatt tartják,
mivel dézmás s benne inkább csak a gyümölcsfákat becsülik,
mivel ezektől dézma nem jár; s azért a gyümölcsfa-tenyésztés
igen szépen divatozik. Nincs udvar, nincs kert, sziget, vagy szőlő,
valahol csak gyümölcsöst plántálni lehet, hogy föld volna heve-
rőben; sőt jegyzésre méltó, hogy némely jobb gazdák a helység
melletti dunatöltés körül, az a miatt kigödrösített s fűzfa-ültet-
vények által csekélyül használt földeket nagy erőfeszítéssel s
nem csekély áldozattal megtöltvén szorgalmasan káposztatermő
kertekké és gyümölcsösökké készítik, mellyek szép jövőnek néz-
nek eléje. — Szóval kevés számú népségünk mind szellemi, mind

anyagi tekintetben annyira haladt már is, hogy ha visszatekinünk 10 vagy 15 évekre, alig ismerünk magunkra. Hála a főgondviselőnek! — Hozzánk mind újságok, mind a hasznos könyvek járnak, és olvasmányokkal töltjük társas téli óráinkat s ezeknek köszönjük előhaladásunkat. — Hosszas létemért és kitérő, mintegy panasz-adatimért legtisztább érzéssel kérek engedelmet, hogy nem tudtam magam jobban kimagyarázni, arról nem tehetek: de a dolog a valóságban így áll. Ézzel maradok szíves hajlandóságaiba magamat ajánlva Dabon 1855. febr. 23-án igen tisztelt szerkesztő urnak legalázatosabb szolgálója *Makády Lajos* m. k. földmivelő.

Éljen a derék polgártárs! Örömet óhajtom, hogy édes hazánknak minél több illy felvilágosodott, értelmes és előre haladni teljes lélekből törekvő földmivelői találkozzanak, kiktől saját községöknek is dícséretére szolgáló minél több tudósítást szívesen veszek. Munkám folyamára nézve minden ügybarátom irányában megjegyzem; hogy annak első részével „Magyarország, a Temesi bánát és Szerbvajdaság mezőgazdasági alap statistikájával” már készen vagyok, s ezt előlegesen is választott bírálóimnak, kik velem a közügy érdekében segédkezett fogni szívesek voltak, észrevételeik után még egyszer átdolgozva, aprilis vége felé szándékozom sajtó alá adni. Az egész munka elkészülését s megjelenését augusztushó elejére remélem. Tudósításokat még mindig szívesen veszek, sőt a jelesebb gazdaságokat ez iránt igen nagyon kérem. A tudósítások bérmentetlenül is igen kedvesek: de mennyire lehet, bérmentve még kedvesebbek; mert őszintén megvallva, nagyon rám jár a postabéri büntetések rudja; a mennyiben a bérmentetlen levélért büntetést is kell fizetnem a rendes posta díjon kívül. Költ Pesten, márczius 22-én 1855. *Galgóczy Károly*, (Széchenyi-tér 4-ik szám.)

Pozsonyi mérő, osztrák mérő.

János gazda! Én a kend kukoriczájáért többet nem adhatok itt helyben, mint 2 ft 50 kr pp. Mert lássa kend! Pesten most ugyan 3 p. ft s 30 kr osztrák méreje, de még nekem be kell szállítani, s fuvarbért fizetni; s a mi még több, én kendtől az új vékával veszem át, s pedig tudja kend, hogy ez az új véka (fél osztrák mérő) csak 28 itezés, és így minden vékánál 8 iteze a kend nyeresége, a régi vékához képest, mert az 36 itezés volt: most pedig az iteze sokkal kisebb, és így a vékában ugyan most is 36 iteze van, de ezen 36 iteze új itezével méretik, és így 8 itezével kisebb az új a régi 36 itezésnél. Kend hát minden 15 véka helyett, csak 13 vékát ad akkor, mikor 15 vékát veszi fel tőlem az árt.

Már szomszéd! az elég baj, hogy kisebb a véka, de a fuvarbért is tekintetbe vévén, a véka kisebbségét is, úgy tartom 3 p. ftot mégis megadhat mérejeért.

Az Istenért! mit gondolt? Én a 2 ft 50 krt itt helyben ígértem ugyan, de úgy, hogy a vasutra is átszállítatja János gazda.

Hát visszaalkuszik kend Izsák? hisz az előbb szó sem volt a vasutrai szállításról.

Minek is lett volna, hisz ez mindenütt szokásban van, a hol csak a vasut mellett helyben veszik át a gabonát.

De ide egy jó mérföldnyire esik a vasut.

Tudja meg János gazda, hogy 5—6 mérföldnyi távolság is a vasut környéke: hanem egy szó mint száz, a 3 p. ftot megadom, de a vasutrai átszállítja. Itt van fölpénzül 5. ft.

Hát aztán mikor szállítanám át?

Hétfőn reggel eljövök, s elhozom az új vékát is s azonnal el is vitetem, ki is fizetem az árát.

Izsák elment János gazda pedig egyet gondol s Pestre rándul, gondolván magában, hogy az új mérőre s itezére szüksége leend ezután is tehát megveszi. S meg is vette az itezét 30 kron pp., a félmérőt pedig azaz hét p. fton.

Itthon az új itezével mérvén a félmérőbe kölest, úgy találja, hogy az új itezével 41 $\frac{1}{2}$ iteze megy belé. Ezen kissé megütközvén, sietve megy a szomszédjához tanácsot kérni.

Barátom! monda ez. A baj itt csak az, hogy a köznépnek nincs a szájába rágva, mi a régi, mi az új véka? — A mérőkre nem azt kellett volna mondani, hogy újak, hanem azt, hogy régi 36 itezés magyar véka maradnak törvényes félmérőkül, s két illyen régi, hitel véka egy osztrák mérő: vagyis a régi pozsonyi mérő nem más mint osztrák (ausztriai) mérő. Ezt aztán megértette volna minden szegényes, ügyetlen, vagy mint mondani szokták, okos és bolond.

Az itezére nézve kellett volna csak megjegyezni, hogy ez a régi itezével kisebb.

Lássa kend, mi következik ebből. — ?
A gabonakereskedők közül sok azon fogással él, hogy a

vékában, vagy félmérőben az új itezével is 36 iteze van, mint 36 volt a régi itezével is: holott az új 36 iteze, csak mintegy 28 $\frac{1}{4}$ régi itezét tesz. De ez nem való, mert az új itezéből a régi 64 iteze helyett 80 iteze kell egy akóba — de az akó csak a régi akó marad, mert az új 80 iteze, csak a régi 64 iteze.

Ne engedje tehát magát megesaladni, mert a régi véka most is törvényes, csak hogy a mérőt kell nem *pozsonyinak*, hanem *osztráknak* nevezni.

Ej uram! hát én most a 7 p. ftot hiában dobtam a sárba, mert van régi hiteles vékam:

Ugy van! — Azonban *itezt* venni szükséges; mert az sokkal kisebb a réginél.

De hát Izsákkal mit csinálom most, mert 5 ft foglalót adott?

Sajnálom — de tanácsot adni nem tudok. Nekem van egy szóbeli pöröm, mellyről azt mondja a törvény, hogy 15 nap alatt ezekben kiszolgáltatandó, már t. i. törvény és igazság. Azonban ezen pör mult évi aug. 18-ban kezdődött, s még most csak ott áll, hogy apr. 19-re tárgyalása van kitűzve azon kérdésnek, vajjon az alperesnek megengedendő-e a visszahelyzés? — Az ügyvéd erre azt mondja, hogy ennek sem ő, sem a törvényszék nem oka. — Hogy kicsoda, s mikor lesz vége, a nagy Isten tudja.

Ha nekem volna bajom Izsákkal, inkább minden követelésébe bele egyeznék, mint pörre ereszteném. — Mert nem felejtettem el azt a régi közbeszédet, mit gyermek koromban hallottam. A törvény kaptafa, a pör bőr, az ügyvéd szerszám vagy bicskia, a bíró eszmadia, s ettől függ, tág vagy szoros csizmát szabjon-e a pörlekedő lábára, — ugyanazon egy kaptafára.

János gazda vékája most eladó 5 pftért, — s csakhogy tőle szabadulhasson, talán még olcsóbban is adja.

Nemzeti színészet.

APRILIS. I. A kik husvét előtt nyolcz nappal utolszor voltak a nemzeti színházban, annak husvét második ünnepén történt megnyitása-kor a legkellemesebben lehettek az új feldisítés által meglepetve. Az egész színház a legdiszesebb pompával van elrendezve, mellyben a jó izlés egyszerűsége a külső fénynyel és tartóssággal párosul. Legközelebbi lapjaink egyik száma befogja mutatni a közönségnek színházunk képét, a részletesebb leírást azon alkalomra tartjuk fenn. Nem mulaszthatjuk el addig is méltó elismerésünk nyilvánítását a díszítés mestere Lehmann irányában, ki nyolcz nap alatt színházunkat a legdiszesebb alakította át. Leghőbb köszönetünkkel tartozunk azonban ama nemes hazafiaknak, és főuraknak, kik gróf Ráday buzgó közbenjárására ezen tetemes összeget kívánó áldozatra készek voltak; mindazon fény, mellyet ők a nemzeti intézvényekre ruháznak, saját magukra hárul vissza.

II. A színházi új év *Vörösmarty „Áldosat”* című drámájával kezdetett meg. Méltán üdvözölhetjük e darabot színpadunkon, mint szép nyelvünk valódi megdicsőülését.

III. Szerdán lépett fel először nemzeti színpadunkon *Lonovics Hollosy Kornélia*, első föllépése csak folytatása volt legutóbbi diadalainak. A roppant számmal összegyűlt közönség legforróbb buzgalma jelével fogadta

*) *Szerdán Janos debreczeni* polgármester Ő Felségének Erzsébet császárnének szerencsés szülése megünneplésére márcz. 12-én műkedvelő hangversenyt rendezett a városi nagy tanácsteremben. Mindenek között nagyobb tetszésben részesült Révész Bálint tanár alkalmi költeménye, melly a községtanács márcz. 21-ki gyűlésében kinyomatni, s egy diszpéndányban Ő Felségének a császárnének Debreczen város nevében felterjesztetni határozottatott. — A hangverseny költségeit a városi pénztár viselte, a bejött 439 pft pedig zöldsütörtökön a város szegényei között nyilvánosan lón kiosztva.

x*) *A Szeréna atyák sárdját* Pesten több év folytán majd így

*) Szólottunk e tárgyról bővebben a „V. U.” 11-ik számában „Török ipület-művelődésünk hazánkban” című, rajzokkal kísért cikkünkben.

Pest, ap

BS

birt vidékeken. Például: Pécs városában, Baranya megyében ma is fönállanak a török fürdők és más épületek, mellyeket gömbölyü alakukról ismerhetni ki a többiek közül. Török parancsok és körlevelek, a basák vagy bég-ek (főispánok) állomásaikról, mindegyre közöltetnek az academiával és az irodalom útján köztudomásra juttatnak. Vallási életökből emlékképen áll-e fön hazánkban általuk épített mecset, nem tudom; ezt írják meg mások: de annyit tudok, hogy Öskün, Veszprém megyében, a fehérvári országot mellett, fölül, maig is szemlélhető egy gömbölyeg kis templom, torony nélkül, jelenleg a róm. kath. egyház szolgálatában, mellyet valamikor mahomedán török használt isteni tiszteletéhez. Az ó-budai hegyekben viszont egy dervis azaz: mohamedán kolostori barát levén eltemetve; és sirja emlékkövel megjelelve: ehez elmulhatlanul minden nyáron jelennek meg pár küldött szerzetesek Törökhonból, az itten fekvő muhamedán halottnak tiszteletére; kinek ravatalánál néhány nap folytán imáikat végezvén, ismét csöndesen haza térnek, a nélkül hogy rájuk Buda-Pesten csak egy lélek is ügyelne.)*

Edeii Illés Pál.

Tudós előadás és lóhátas ifju hallgatók. Ritka uralkodó, kinek gyermek- vagy ifjukorából adomák ne szállongnának a nép száján. A most trónra lépett muszka czárról többek között azt beszélük, hogy midőn fiatal korában utazott, azon udvar, mellynél vendégül időzött az ifju Sándor főherczeg kedvéért kirándulást rendelt egy nevezetes csatatérre. — Fényes előkelő katonai kísérettel érkezének meg a kitűzött téren. Jelen volt egy a magas vendéggel egyvívású fiatal főherczeg is az illető udvarnak, s nagy áhitattal hallgaták a mérnöki tanár magyarázatát, ki szép rendben elmondá, hol állottak Napoleón seregéi, hol volt a lovasság, hol a tüzéség, hol kezdődött a csata, mellyik szárnyon miképen harcoltak stb. Egyszer azonban a tudós előadás közben, nem messze felugrik egy nyul, s a két főherczeg, mintha összebeszéltek volna, ki a sikra a nyul után. Beszélhetett professor ur a tábornok uraknak, de a két ifju főherczeg nagyobb kedvét lelte hirtelenében egy kis hevenyészett vadászatban, mint az ő tudós előadásában.

x* **Páratlan hűség.** Folyó hó 3-án Párisban rendkívüli lakadalom volt, mellyről nemcsak ott, hanem azóta már a nagy világban is sűrűn foly a beszélgetés. A völegény egy csonka zuáv, ki mind a két kezét s mind a lábát otthagya Krimiaiban s hadnagyi ranggal jutott a párisi rokkantak palotájába. A menyasszony egy csinos ifju vagyos leány volt, ki a zuávot már elutazása előtt is szerette, s bucsuzáskor szívet és kezét kedvesének ígerte, s a mit az ép deli legénynek megígért, megtartotta a csonka hűssel. A rokkantak kormányzója, egész tábornoki kar, s a palota minden lakói jelen voltak az egybekelésnél. A császár és Jeromos herczeg segédjeiket küldék maguk személyökben oda, s Lajos Napoleón az egybekelés után becsületrend keresztet adata át maga nevében a szerencsétlen boldog völegénynek, egy palotahölgy pedig a császárné nevében gazdag nászajándékot nyujtá át a menyasszonynak. Mély megindulás látszott minden arcon, s nehéz lett volna elhatározni, vajjon a megnyomorodott harczost, avagy hű menyasszonyát illetik-e a részvét könyei.

Tarogató.

Szor arra az időre, mire szántani kell, a föld kiszárad, s lehet mondani, hogy határunk, melly az urbari szabadság óta csaknem haszontalan homokos volt, most kivételesen nemelyi hanyas ember földjét, oly mivélés alatt áll, hogy a termelésben mutatás lehet a környéknek. Főképen nemelyi egyes gazdák a magok Vízvátele vasakkal, vasfogásokkal való jó mivélés után sűrűn szüretelték. Széna termésünk igen kevés. Feliből szoktunk szénát szüretelni: két három mérőföldről. Kaszáló réteink a soványabb részeken, a legelőnk mellett, jutottak ki. — A kaszáló földjeink gazdagabb szénatermésben áll.

A kőszarvokos uraknak külön erdőszögök vannak. A kőszarvokos uraknak külön erdőszögök vannak. A kőszarvokos uraknak külön erdőszögök vannak.

ak a konstantinápolyi jeles mecseteket szabadulással juttatták megadni 1836 óta, a mikor ez engedélyt az orosz követ vivta ki, és e kedvező alkalmat tüstént hatszázán felhasználták. Első Achmed török szultánnak (császárnak) mecsetje 1610-ben épült, — a Hippodrom-nak, azaz: a lófutattási téres pályának egy részét foglalja el, és a török birodalomban minden mecsetek között, ez az egyetlen, melly hat minaretet számlál. Ezeknek mindegyike három erkéllyel van ellátva, és az egész pompás mű már stilben épített. A főbejárásnak udvara márvány- és porfir-köböl faragott oszlopsorral van bekerítve. Az udvar közepén egy márvány szökőkút diszeleg. Az ajtók művészileg dolgozott rézből készültek. Belül a falak mésze füstvék, az ablakok pedig tarka üvegből kirakvák.

Hazánkban alsó részeiben a török 145 évig tartván az uralmat (1541—1686), itt laktának maiglan sok emlékeivel találkozunk, az általa

majd amugy módosítják a különböző napi hírek. Még nem rég arról beszéltek, hogy a terjedelmes épület uritczai része csinos boltokká fog átalakulni, a mi bizonyosan szép évi jövedelmet hajtott s a népes utca díszét is tetemesen emelte volna. Legközelebb egy német lap azt a hírt közli: hogy ő emíncziája a bibornok herczeg-primás régóta szándékozik állandó lakhelyét a főpapi hatóságokkal együtt Pestre áttetni, s az állandó primási palota a szervita atyák terjedelmes telkén fogna fölemelkedni, mellynek építkezési fedezésére már áruba is vannak bocsátva a budai és pozsonyi primási lakok, de még eddigelé nem akadt olly vevő kivel végalkura lehetett volna lépni.

x* **A vakok gyógyintézete javára rendezett hangverseny**, mellyet ő csász. kir. fensége *Hildegard* főherczegasszony magas megjelenésével szerencsétlenül méltóztatott, nem épen nagyszámu közönség előtt, de kitűnő jelességgel ment végebe ápril 11-én. Hogy nem volt nagyobb közönség, egy részben talán annak tulajdonithatni, hogy ugyanaznap estelépett fel először Hollósy Kornélia a nemzeti színházban, a hová ugy tódult a nép, hogy már 1/2 7 órakor is ugyancsak erős dolog volt a zártszékekig vergődni.

x* **Uj község-telepet** fedeztek fel az esztergami hegyekben, melly jóságra nézve az oraviczaival egy sorban áll.

x* **A pesti tégláégetők** annyi megrendelést kaptak, hogy minde-nyütt tetemesen meg kell szaporítani a munkások számát; ebből pedig azt lehet következtetni, hogy a jövő nyáron ismét néhány szép épülettel fog szaporodni a pesti házak száma.

x* **Bereghszászny** hazánkfia zongoráinak hire már Amerikába is elhatott, minek következtében nemrég Philadelphiából (Filadelfia) megrendelést kapott egy angol gépezetű zongorára.

x* **A hármasszülöttekre** ugyancsak jó idő kezd járni. Nemcsak Mihinko Flórának született három fia, hanem mult husvét vasárnapján Pesten a Józsefvárosban *Gessl* János városi drabantot is olyan három életre való fiúval örvendeztette meg hitvese, a kik még a granátóságig is felvihetik.

x* **A bécs-győri vasut** építéséhez erélyesen készülnek. Az ügykezelőség azt hirdeti, hogy a földmunkáknál és kőhordásra 3—4000 nap-számos és 200 fuvar nyerhet munkát. Vajjon nem lehetne-e valami egyszerű módját lenni, hogy az éhhalállal küzdő fölvidéki atyafiak közül egy pár száz ide juthasson, kenyerét megkeresni?

x* **A gabonakereskedők** arcvonásain napról napra jobban fejlődik ki országszerte bizonyos családi hasonlat-kifejezés. Mind olyan szomorú, mintha a molnár tyukja megette volna kenyerüket; pedig épen nem sajnálkódnak kenyér dolgában, sőt az a bajok, hogy nagyon is sok a kenyérnekvalójok, mellynek hála a szegények Istenének! lejjebb-lejjebb szállong az ára.

x* **Arany menyekző.** Eperjesen a legvénebb emberek sem emlékeznek olyan lakadalomra, a minőt márcz. 24-én láttak. T. i. *Néhre* Mihály gyógyszerész és *Rochlics* Zsuzsánna, azon szent szövetségnek, mellyre 1805. márcz. 24-kén az ifju szív lángoló hevével léptek, 50 éves boldog házasságuk lefolytával félszázados emléket ünnepelték. A köztisztületben levő agg házaspár friss egészségben s vidám kedvvel tartá meg az arany lakadalmat, mellyen első lakadalmuk vendégei közül csupán egy volt jelen, nt. *Schwarz* Mihály esperes ur, ki lelkes szóoklatával emelé az ünnepélyt, mellynek egyik legszivrehatóbb része az volt, midőn a helybeli jótékony nőegylet tagjai seregesen megjelentek, s tagtársánójokat az arany menyekző ezüsfürtű menyasszonyát virágfüzerekkel feldisziték. — Adjon az ég minél több illy szivemelő jelenetet felső-vidéki hazánkfiainak, hol a családi örömeiket hő kegyelettel ápolják és tisztelik.

Felelős szerkesztő: Pákh Albert.

Előfizetési jelentés.

A

Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok

április-juniusi folyamára azaz 3 hónapra

ezennel új rendes előfizetést nyitunk.

Előfizetési feltételek:

Vasárnapi Ujság 3 hónapra (azaz április—juniusi folyamra) postán küldve pp.

Ujdonságok három hónapra (azaz április—juniusi folyamra) küldve 45 kr. pp.

Ujdonságok két ujságra 3 hónapra 1 ft. 45 kr. helyett

csak 1 ft. 30 kr. pp.

ezes levelek bérmentesítve küldendők.

1855.

A „Vasárnapi Ujság“ és „Politikai ujdonságok“

kiadó-hivatala, egyetem-utca 4. sz. a.

Előfizetéseik, csupán e hirdetésben közhírré tett határidőre előfizetéseik alatti fogadtatnak el.